

Türkiye'ye Mübadele ile Gelen Farklı Dildeki Ezgiler Üzerine Bir Araştırma*

Kenan Serhat İNCE**

Öz

Osmanlı Devleti sınırlarının Avrupa'ya kadar uzandığı yıllarda Balkan coğrafyasında çeşitli dil, inanç ve milliyete sahip topluluklar birlikte yaşamışlardır. Bu coğrafyada insanların uzun yıllar iç içe yaşamalarının büyük etkileri olmuştur. Farklı milliyetten insanlar birbirlerinin dillerini öğrenmiş ve folklor unsurlarını benimsemişlerdir. Balkan Savaşları ile Osmanlı Devleti Rumeli'deki hakimiyetini kaybetmiş, Dünya savaşı sonrası ise yeni bir Devlet olarak varlığını sürdürmeye başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Rumeli'de kalan Türkleri anayurda alabilmek ve kendi sınırlarındaki Rumları göndermek suretiyle Yunanistan ile bir anlaşma yapmıştır. Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan nüfus mübadelesi sözleşmesi sonucunda balkan coğrafyasından yaklaşık 500.000 insan göç etmiş ve Türkiye sınırları içerisinde çeşitli bölgelere yerleştirilmiştir. Mübadele, balkanlarda yaşamış bu insanların sahip oldukları kültürel zenginlikleri de beraberinde getirmelerine zemin oluşturmuştur. Bu çalışmada örneklem olarak seçilen Tekirdağ ili Şarköy ilçesi; gözlem ve görüşme teknikleri ile alan araştırmasına dayalı olarak incelenmiş ve mübadele ile Türkiye'ye gelen göçmenlerin getirdikleri Türkçe dışı ezgilerin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Mübadil, Şarköy, Alan Araştırması, Halk Müziği

* Makale Geliş Tarihi: 28 Nisan 2023 Makale Kabul Tarihi: 15 Mayıs 2023

** Dr. Öğretim Üyesi, Kocaeli Üniversitesi Devlet Konservatuarı, kenan.ince@kocaeli.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0002-0242-200X>

*** Makale "Şarköy yöresi balk müziği araştırması (derleme, analiz, icra)" adlı sanatta yeterlilik tezinden üretilmiştir.

A Study on Songs in Different Languages Coming to Turkey with Exchange

Abstract

In the years when the borders of the Ottoman Empire extended to Europe, communities with various languages, beliefs and nationalities lived together in the Balkan geography. People living together for many years in this geography have had great effects. People of different nationalities learned each other's languages and adopted folklore elements. With the Balkan Wars, the Ottoman Empire lost its dominance in Rumelia, and after the World War II, it started to exist as a new State. The State of the Republic of Turkey made an agreement with Greece by taking the Turks who remained in Rumelia to the homeland and sending the Greeks within its borders. As a result of the population exchange agreement between Turkey and Greece, approximately 500,000 people migrated from the Balkan geography and were settled in various regions within the borders of Turkey. The exchange provided the basis for these people who lived in the Balkans to bring their cultural richness with them. In this study, the district of Sarkoy in Tekirdag province was determined as a scale and it was aimed to determine the non-Turkish tunes brought by the immigrants who came to Turkey with the exchange by using the field research method.

Keywords: Migration, Immigrant, Şarköy, Field Research, Folk Music

Giriş

Osmanlı Devleti'nin çok ulusluluk kavramı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde de kültürel bir zenginlik olarak etkisini sürdürmektedir. Türkiye sınırları içerisinde birçok farklı ırk ve milliyetlerin oluşturduğu küçük toplulukların yaşadığı bilinmektedir. Tarihi boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bu coğrafyanın kültür mozağini oluşturan söz konusu topluluklar, bazı bölgelerde yoğun olarak yaşamakta, aynı topluluklara mensup kimi insanlar da farklı şehirlere yayılmış halde hayatlarına devam etmektedirler. Kültürel zenginlik olarak bahsedebileceğimiz bu toplulukların ülkedeki var oluş sebeplerinden biri şüphesiz göç unsurudur. Ülkede çeşitli sebeplerle iç göç hareketlerinin varlığı yanı sıra tarihi boyunca dış göçlerin varlığı da bilinmektedir. Bunlara örnek olarak Kafkasya göçü, çalışmamızın konusuna alan teşkil eden Balkan göçü ve Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi gösterilebilir.

1912 – 1913 yılları arasındaki Balkan savaşları ile günümüzdeki Türkiye sınırlarına Müslüman göçleri başlamıştır. Devamında ise 30 Ocak 1923 tarihinde

Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi imzalanmış, Türkiye'de yaşayan Rumların Yunanistan'a Yunanistan'da yaşayan Türkler de Türkiye'ye göç etmiştir. Trakya bölgesi, Balkanlara yakın olması sebebiyle Balkan göçlerinin en yoğun olarak gerçekleştiği bölgelerin başında gelmektedir. Yapılan bu zorunlu göçlerle sadece insanlar yer değiştirmemiş, geldikleri yerlerde yaşadıkları ve yaşattıkları örf, anane gibi kültür öğeleri de yer değiştirmiştir. Göçlerin etkisi ile taşınan unsurlardan biri de dildir. Dil, bir toplumun kültürel kimliğinin temel bir unsuru olarak kabul edilmekte ve kültürel kimlik bağlamında (iletişim ve ifade aracı olarak, toplumsal bağı güçlendirmek ve aidiyet duygusunu yaşatmak, kültürel değerlerin aktarımını sağlamak) büyük önem arz etmektedir. Aynı zamanda dil; bir toplumun kültürel değerlerini ve bilgisini gelecek nesillere aktarmanın temel aracıdır. "Bir milletler mozaiği oluşturan Balkan yarımadasında doğal olarak pek çok dil konuşulmaktadır." (Gökdağ, 2012:71). Göçmenler, geldikleri bölgelerde Türkçe dilinin yanı sıra hali hazırda konuştukları dilleri de getirmişlerdir.

"Müzik, milli kültürlerin şablonlarını, haritalarını çıkarmada en önemli folklor unsurlarından biridir." (İnce, 2020:2). Balkanlar, uzun yıllar Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde kalmış ve burada bulunan farklı milletten insanlar, aynı devletin vatandaşları olarak birlikte yaşamışlardır. Aynı coğrafyada yaşayan farklı toplulukların kültürel olarak birbirlerinden etkilenmesi gayet doğaldır. Dolayısıyla balkanlarda yaşayan bu toplulukların müziklerinin de ortak özellikler taşıyacağından bahsetmek mümkündür. "Bu bağlamda belli ırkların ya da milliyetlerin müziği yoktur, coğrafyaların müzikleri vardır denebilir." (İnce, 2022:147). "Göç, müzik ve müziğe bağlı unsurları etkileyen en önemli faktörlerden biri olmuştur. İnsanlar yeni yerleştikleri veya yerleştirildikleri yerlerde kendi kimliklerini ifade etme noktasında anavatanından getirdikleri kültürlerini yaşamışlar ve sonraki nesillere aktarmak için uğraşmışlardır." (Söylemez, 2021:45)

Bu çalışmada mübadele ile Türkiye'ye gelen toplulukların, bir folklor unsuru olarak getirdikleri ezgilerin tespit edilip, kayıt altına alınması amaçlanmıştır. "Bir halkbilimi araştırması yapılacağı zaman çalışma alanının sınırlandırılması gerekmektedir" (Artun, 2015:57). "Lozan Antlaşması'nı müteakip Tekirdağ ve çevresine de yerleşen mübadillerin beraberlerinde Trakya ve Anadolu'ya getirdikleri türküler-ezgiler, folklor ve müzik kültürümüz açısından önemlidir. Aynı zamanda Türküler, göç olaylarına doğrudan veya dolaylı olarak değinmekte ve göçün sosyal, duygusal ve kültürel etkilerini yansıtmaktadır. Göç eden bir toplum, kültürel mirasını yeni yerleşim yerlerine taşıırken, türküler önemli bir rol oynamaktadır. Göç eden topluluk, kendi kültürel değerlerini, dilini, geleneklerini ve müziğini türküler aracılığıyla korumakta ve yeni kuşaklara aktarmaktadır. Aynı zamanda türküler, göç eden topluluğun kimlik ve aidiyet duygusunu da güçlendirmektedir. Bu nedenle derlenen türkülerde geçen yer, şahıs, olgu ve olayların sözlerde/şiiirlerde yer alması mübadele öncesinden izler taşıması bakımından da incelenmeye değerdir." (Yaltırık, 2017). 2013-2018 yılları arasında tarafımızca halk müziği derlemesi amacıyla söz konusu bölgede araştırmalar

yapılmıştır. Bu çalışmada eserlerin tespit edilmesi için gözlem ve görüşme teknikleri ile alan araştırması yöntemi kullanılmıştır. Yapılan araştırması sonucunda Türkçe dışı altı adet türkü derlenmiş ve türkülerin tamamı notaya alınmıştır. Ayrıca Türkçe dışı dilde derlenen türkülerin Kaynak kişiler tarafından Türkçe tercümeleri yapılmış ve türkülerin sonuna eklenmiştir.

Mübadele

Sözlükte “bir şeyin diğeriyle değiştirilmesi” anlamındaki mübadele kelimesi Osmanlılar’da kavram olarak çeşitli mânalara gelir. XIX. yüzyılda ekonomide kullanılan kavramların Türkçe’ye ve diğer Doğu dillerine çevrilmesini, yani mal değişimi ve değer değişimini ifade ettiği gibi özellikle Osmanlı ve Avrupalı güçler arasında yapılan Karlofça ve Pasarofça gibi antlaşmalardan sonra görüldüğü üzere daha düzenli ve resmî durumlarda gerçekleştirilen, savaş esirlerinin ve Osmanlı Devleti ile diğer ülkeler arasındaki elçilerin karşılıklı değişimi için de kullanılır.* Osmanlı Devleti’nde yapılan mübadelelerin yanı sıra Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde sadece savaş esiri veya elçilerin değişimi olarak değil, ciddi bir nüfus popülasyonu değişimi anlamında bir mübadele eylemi gerçekleşmiştir.

“30 Ocak 1923 tarihinde Türkiye ile Yunanistan arasında Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi yapıldı. Lozan’ın ek protokollerinde kabul edilen bu sözleşme ile Türkiye sınırları içinde yaşayan Rumlar (İstanbul’da yaşayan Rumlar hariç) Yunanistan’a Yunanistan’da yaşayan Türkler de (Batı Trakya Türkleri hariç) Türkiye’ye dönecekti 500.000’e yakın Türk İstanbul, İzmir, Bursa, Balıkesir, Edirne, Tekirdağ, Kırklareli, Samsun, Kocaeli gibi illere yerleştirilirken (İstanbul’dakiler hariç) Anadolu’daki Rumlar da Yunanistan’a gönderildi.” (Gülen, 2010:9).

Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi neticesinde yüzbinlerce insanın coğrafi değişimi gerçekleşmiştir. Yazılı kaynaklara göre sadece Yunanistan bölgesinden Türk ve Müslümanların mübadeleye dahil edildiği ifade edilse de Yunanistan, Bulgaristan ve Makedonya’yı kapsayan coğrafyadan, başka milliyetten, farklı dil konuşup Müslüman olan veya Gayrimüslim Türk insanların Türkiye’ye geldiği bilinmektedir.

Şarköy’de Mübadiller

Mübadele kapsamında Trakya bölgesine yoğun bir göç gerçekleşmiştir. Çalışma alanı olarak tarafımızca belirlenen Tekirdağ ili Şarköy ilçesi, mübadele göçü alan en yoğun yerleşim yerlerindedir. Şarköy, mübadele yapılmadan önce 1920-1922 yılları arasında Yunan işgali altında kalmıştır. 17 Kasım 1922 tarihinde işgalden kurtulmuştur. 24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan Barış Antlaşması ile mübadele için resmi

* *İslam Ansiklopedisi*, 31.cilt, 422.syf.

adımlar atılmıştır. “Böylece bu antlaşmanın imzalanmasından sonra Selanik’ten, Makedonya’dan, Nutyalılar, Sıbiskalılar, Karacaovalılar, Mayadağlılar, Vodinalılar, Bosnalılar, Arnavutlar, Yağköylüleri ve Toromonlular Şarköy ilçesine yerleşmişlerdir.” (İnce, 2016:15)

Şarköy’ün yerleşim biçimi, eski pazar yanı Camikebir Mahallesi gacallar, romanlar ve kalaycılardan oluşmaktadır. Gacal, mübadeleden önce Şarköy’de yaşayan kişilere denmektedir. Romanlar (çingeneler) 300 aileden 1200 kişi civarı nüfus; kalaycılar, 1980’den sonra Malkara Doluköy ve Keşan İpsala’dan göç eden 200 aileden 1000 kişi kadardır. Cumhuriyet Mahallesi ve İstiklal Mahallesi’nde oturan 7000 kişilik aileler ise savaştan sonra göç ederek yerleşmişlerdir. Bu aileler Nutyalı, Arnavut, Muhacır, Pomak, Bulgaristan muhacirleri gibi ailelerdir. Çengelli Mahallesi, Uluman Mahallesi Kızılcaterzi Mahallesi’nde Gacallar bulunmaktadır. Eriklice Mahallesi, Gaziköy mahallesinde, Yayaagaç Mahallesinde Pomaklar (Yayaagaç, eski bir Rum yerleşimidir. Mübadele süresince köydeki Rum halk Yunanistan’a yollanmış ve Yunanistan’ın Drama Bölgesi’nde yaşayan Pomaklar da köye getirilmiştir. Köyde Pomakça halen %90 oranında bilinmekte ve kullanılmaktadır.) Yeniköy Mahallesi, Sevaköy Mahallesi muhacirler ve Hoşköy Mahallesi’nde Nutyalılar yaşamaktadır. Uçmaktare Mahallesi; 1924 yılındaki mübadele ile köydeki bu Mahalle Yunanistan’a göç etmiş yerlerine Selanik’in Gevgeli-Kara Sinan ve Mayadağ kazalarından gelen Türkler yerleştirilmiştir (İnce, 2016:17).

Özellikle Yunanistan’ın Selanik bölgesinden gelen muhacirlerin anadilleri Türkçe’dir. Bölgedeki muhacirlerin bir kısmı, Yunanistan’da yaşadıkları yerlerin çevresindeki yerleşimlerde konuşulan dilleri de öğrenmişlerdir. Bu sebeple anadili Türkçe olan muhacirlerden de farklı dilde ezgiler duyulabilmektedir. Mübadele ile gelen Türklerin bir kısmı, mübadeleden önce günümüzdeki Bulgaristan sınırında veya sınıra yakın bölgelerde yaşamaları sebebiyle Bulgarca bilmektedirler. Sadece dil bilmekle kalmayıp Bulgarca folklor unsurlarını da icra edebilmektedirler. Öte yandan Balkanlar’ın Karacaova bölgesinden geldiği bilinen ve Şarköy’de “Nutyalılar” olarak anılan göçmenlerin, Nutyaca denilen kendilerine has bir dilleri de bulunmaktadır. Sayıları Şarköy’de topluluk teşkil edecek yeterlilikte olmasına rağmen ne yazık ki “Nutyca” ve Nutyaca dili ile ilgili sınırlı sayıda kaynak bulunmaktadır.

Mübadele yoluyla gelip Şarköy ilçesi ve mahallelerine yerleşen Arnavutlar’ın, anadilleri olarak hem Türkçe hem de Arnavutça konuştukları bilinmektedir. Geldikleri dönemdeki kadar olmasa da günümüzde de kendi içlerinde Türkçe’nin yanı sıra Arnavutça konuşabilmektedirler. Şarköy ilçesi ve mahallelerinde yaşayan, mübadele ile gelen bir diğer topluluk da Pomaklar’dır. Türk Dil Kurumu, Pomaklar’ı “Rumeli’de Bulgarca konuşan bir Türk ve Müslüman topluluğu”* olarak tanımlamaktadır. “Türk

* Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlüğü (gevrimiçi) [https://sozluk.gov.tr/\(28.03.2023\)](https://sozluk.gov.tr/(28.03.2023))

Dil Kurumu'nun tanımına göre topluluğun dili Bulgarca olarak adlandırılrsa da en azından Türkiye'de yaşayan bu topluluğun üyelerinin büyük bir kısmı kendi konuştukları bu dile Bulgarca yerine "Pomakça" adını vermiştir. Bu anlamda Türk tarih yazımında da Pomakları tanımlarken kullanılan başlıca iki öge, dini açıdan "Müslüman" bir topluluk olmaları, anadil açısından ise "Pomakça" adı verilen bir dilde konuşmalarıdır." (Deniz, 2019:17). Şarköy ve mahallelerinde yaşayan Pomaklar, kültürel anlamda dışa kapalı bir topluluk olarak tanımlanabilmektedir. Bu özellikleri sebebiyle folklorik zenginliklerini ve dillerini günümüzde de yaşatmaktadırlar.

Bulgular (Derlenen Eserler)

Tekirdağ ili Şarköy ilçesinde tarafımızca yapılan alan araştırmalarında elde edilen bulguların 6 adeti Türkçe dışı eserlerdir. Derlenen ezgilerin kaynak kişi beyanlarına göre; biri Bulgarca, biri Pomakça, dört tanesi de Nutyaca'dır. Bulgarca olduğu beyan edilen eser usulsüz (uzun hava), diğer eserler usullü (kıvrık hava) olarak kaydedilmiştir.

Ah Haydi Haydi (Üsin Begu)

"Ah Haydi Haydi" isimli eser kaynak kişi Mustafa KARAYER'den, 07.08.2013 tarihinde kaydedilmiştir. Uzun hava formundadır. Karar sesi la perdesidir. İcra edilen eserde arıza olarak sib2 kullanılmıştır. Ses genişliği 7 ses olarak ölçülmüştür. Kaynak kişi beyanına göre eser Bulgarca dilindedir. Eserin sözleri kaynak kişi tarafından birebir tercüme edilememiştir. Kaynak kişi tarafından eser içinde yaşanan olay aktarılmıştır.

Ah Haydi Haydi

Kaynak Kişi: Mustafa Karayer
Yöre: Tekirdağ/ Şarköy

(Üsin Begu)

Derleyen: Kenan Serhat İnce
Derleme Tarihi: 07/08/13
Notaya Alan: Kenan Serhat İnce

(Saz)

2

3

4

5

Ah ay di ay di ay di i sin be gu na go

6

na man han ah ü sin be gu

7

na go ra ma ha lay na go ra

8

ma ha la ü sin be gu uf nas tra

9

gar di na uf nos ta gar di na ü sin

10

be gu kit ka na da ber ni

11

ah ü sin be gu kit ka na da ber ni

Görsel 1: Ah Haydi Haydi Notası*

*

* Kenan Serhat İNCE tarafından "Şarköy Yöresi Halk Müziği Araştırması" isimli Sanatta Yeterlilik tezinde eserin notasına yer verilmiştir.

Eserin Hikayesi:

“Hüseyin diye bir Türk varmış, bir gavur karısı ile görüşüyormuş. Araları iyiymiş. Ama farklı dinlerden oldukları için kumpas kurmuşlar bunlara. Sözlerde ‘ah haydi Üsin begu nagora mahala’ yani haydi yukarıki mahalleye Üsin begu, bizim bahçeye diyor. Yukarı mahalleye Hüseyin Bey diyor. Kitki toplayacağız kafanı süsleyeceğiz diyor. Hakikaten tutmuşlar Hüseyin Bey’i orada pusu kurmuşlar, kesmişler Hüseyin Bey’in kafasını, çiçeklerle kafasını donatmışlar, öyle yollamışlar aşağıki mahalleye. Annemle babam bunları birlikte çok güzel söylerlerdi.” (Mustafa Karayer ile görüşme. 03.01.18). (İNCE, 2020:26)

Albayska

“Albayska” isimli eser kaynak kişi Mustafa KARAYER’den, 07.08.2013 tarihinde kaydedilmiştir. Kırık hava formunda ve 9/8’lik usuldedir. Karar sesi sol perdesidir. İcra edilen eserde arıza olarak sib1 kullanılmıştır. Ses genişliği 4 ses olarak ölçülmüştür. Kaynak kişi beyanına göre eser Nutyaca dilindedir.

Albayşka

Kaynak Kişi: Mustafa Karayer
Yöre: Selanik/Gevgeli (Tekirdağ/Şarköy'de derlenmiştir.)

Derleyen: Kenan Serhat İnce
Derleme Tarihi: 07/08/13
Notaya Alan: Kenan Serhat İnce

$\text{♩} = 148$

Al bayş ka ne va
ro şı ka so ni ro şı ka so ri
spun ni ne du spun ni kos ko kar di yon drum la kat som
kar di yon drum la kat som dro mu di gev ge li ya
na yi şo man sa ru na na yi şo man sa ru na yo fa ra ti ni koskou
yo fa ra ti ni neb do mor ti di mi ni mor ti di mi ni

-1-
Albayşka neva roşika sori roşika sori
Spunni nedu spunni kosko kardi yondrumla katsom
Kardi yondrumla katsom

-2-
Dromu di gevgeliya nayi şoman saruna
Nayi şoman saruna
Yo fara tini koskou yo fara tini nebdo morti dimini
Morti dimini

Görsel 2: Albayşka Notası *

*

* Kenan Serhat İNCE tarafından "Şarköy Yöresi Halk Müziği Araştırması" isimli Sanatta Yeterlilik tezinde eserin notasına yer verilmiştir.

Türkçe*

1

Beyazsın kar gibi
Kırmızısın güneş gibi
Söyle hangi yolu turalım

2

Gevgeli1'den Selanik'e turalım
Bana sensiz yol ölüm gibi gelir

Donyu Mari

“Donyu Mari” isimli eser kaynak kişi Mustafa KARAYER'den, 31.08.2018 tarihinde kaydedilmiştir. Kırık hava formunda ve 4/4'lük usuldedir. Karar sesi la perdesidir. İcra edilen eserde arıza olarak sib1 kullanılmıştır. Ses genişliği 6 ses olarak ölçülmüştür. Kaynak kişi beyanına göre eser Nutyaca dilindedir.

Türkçe**

Başındaki çiçeği ver bana kız Ne çiçeği veririm,
Ne de seni severim
Ben ne zaman alacağım be kız Ben ne zaman alacağım
Ben ne zaman alacağım be kız Sana altın küpe
Ne küpeni isterim be kopil Ne de seni severim
Ne küpeni isterim be kopil Ne de seni severim
Ben annene be kız Ben annene
Ben annene be kız İpek fistan alacağım

Ne fistanı isterim be kopil Ne de seni severim
Ne fistanı isterim be kopil Ne de seni severim

Ben babana be kız Ben babana
Ben babana be kız Altın baston alacağım

* Kenan Serhat İNCE, “Şarköy Yöresi Halk Müziği Araştırması” isimli Sanatta Yeterlilik tezinde eserlerin Türkçelerine yer vermiştir. (İNCE, 2020: s.28-29)

** Kenan Serhat İNCE, “Şarköy Yöresi Halk Müziği Araştırması” isimli Sanatta Yeterlilik tezinde eserlerin Türkçelerine yer vermiştir. (İNCE, 2020: s.38-39)

Donyu Mari

Kaynak Kişi: Mustafa Karayer
Yöre: Tekirdağ/Şarköy

Derleyen: Kenan Serhat İnce
Derleme Tarihi: 31/08/18
Notaya Alan: Kenan Serhat İnce

-1-
Donyu mari donyu fetu treçre kit kadilka
Ni kitka sıdav bire kopil ni tini tivoy

-2-
Yo kon saslyav mani fetu yo kon saslyav
Yo kon saslyav mari fetu mingüşa di lira

-3-
Ni mingüşaz vay bire kopil ni tini tivoy
Ni mingüşaz vay bire kopil ni tini tivoy

-4-
Yo lanayta bire fetu yo lanayta
Yo lanayta bire kopil fistan dimatasi

-5-
Yo labu bayta fetu yo labu bayta
Yo labu bayta fetu baston dipfulina

-6-
Ni fistani svoy bre kopil ni tini tivoy
Ni fistani svoy bre kopil ni tini tivoy

Görsel 3: Donyu Mari Notası *

*

* Kenan Serhat İNCE tarafından "Şarköy Yöresi Halk Müziği Araştırması" isimli Sanatta Yeterlilik tezinde eserin notasına yer verilmiştir.

Oy Çesa Buni

“Oy Çesa Buni” isimli eser kaynak kişi Mustafa KARAYER’den, 26.09.2017 tarihinde kaydedilmiştir. Kırık hava formunda ve 4/4’lük usuldedir. Karar sesi la perdesidir. İcra edilen eserde arıza olarak sib2 kullanılmıştır. Ses genişliği 7 ses olarak ölçülmüştür. Kaynak kişi beyanına göre eser Nutyaca dilindedir. Aynı kaynak kişi ile farklı tarihte yapılan bir görüşmede bu eser kaynak kişi tarafından 7/8’lik usulle icra edilmiştir. Melodi bakımından aynı özellikleri taşıdığı, sadece usul bakımından farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Balkan coğrafyasında 7/8’lik usulün yaygın olarak kullanılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

*

Oy Çesa Buni

Kaynak Kişi: Mustafa Karayer
Yöre: Selanik (Tekirdağ/Şarköy’de derlenmiştir.)

Derleyen: Kenan Serhat İnce
Derleme Tarihi: 26/09/17
Notaya Alan: Kenan Serhat İnce

♩ = 58

Oy çe sa bu ni fe ti li oy çe sa bu ni fe ti li

oy oy fe ti li kap ri ma ve ra kap ri li

-1-
Oy çesa buni fetili
Oy oy fetili
Kaprimavera kaprili

-2-
Oy çesa buni fiçori
Oy oy fiçori
Kahmela ribir beçili

-3-
Oy çesa buni moşili
Oy oy moşili
Kastomna gurgu loşili

Görsel 4: Oy Çesa Buni Notası*

* Kenan Serhat İNCE tarafından “Şarköy Yöresi Halk Müziği Araştırması” isimli Sanatta Yeterlilik tezinde eserin notasına yer verilmiştir.

Türkçe*

1

Oy ne güzel kızlar

İlk yazında çepişler** gibi

2

Oy ne güzel delikanlılar

İlk aşımındaki koşlar gibi

3

Oy ne güzel ihtiyarlar

Testi gibi kamburlar

Ramadan Lanayka

“Ramadan Lanayka” isimli eser kaynak kişi Mustafa KARAYER’den, 31.08.2018 tarihinde kaydedilmiştir. Kırık hava formunda ve 4/4-3/4’lük usuldedir. Karar sesi do perdesidir. Ses genişliği 5 ses olarak ölçülmüştür. Kaynak kişi beyanına göre eser Nutyaca dilindedir.

Ramadan Lanayka

Kaynak Kişi: Mustafa Karayer

Yöre: Selanik/Nutya (Terkirdağ/Şarköy’de derlenmiştir.)

Derleyen: Kenan Serhat İnce

Derleme Tarihi: 31/08/18

Notaya Alan: Kenan Serhat İnce

♩ = 55

-1-

İftena dimutska fiçoris fesi op trop fiçoris fesi
Fara yisfi tella op trop fara yisfi tella

-2-

Çenla punlim rayku Ramadan lanayka
Op trop Ramadan lanayka

Görsel 5: Ramadana Layka Notası*

* Kenan Serhat İNCE, “Şarköy Yöresi Halk Müziği Araştırması” isimli Sanatta Yeterlilik tezinde eserlerin Türkçelerine yer vermiştir. (İNCE, 2020: s.46)

** Dişi keçi yavrusu, oğlağın erkeği.

*** Kenan Serhat İNCE tarafından “Şarköy Yöresi Halk Müziği Araştırması” isimli Sanatta Yeterlilik tezinde eserin notasına yer verilmiştir.

Türkçe*

1

Oİftena (Fatiyan) adlı kadının karanlık bir odada doğum yaptığını anlatır.

2

Doğan çocuğun adını Ramadan koyduklarını anlatır.

Karanfilu Trandafilu

“Karanfilu Trandafilu” isimli eser kaynak kişi Ertan ÜSTÜN'den, 31.08.2018 tarihinde kaydedilmiştir. Kırık hava formunda ve 10/8'lik usuldedir. Karar sesi la perdesidir. İcra edilen eserde arıza olarak sib2 kullanılmıştır. Ses genişliği 5 ses olarak ölçülmüştür. Kaynak kişi beyanına göre eser Pomakça dilindedir.

* Kenan Serhat İNCE, “Şarköy Yöresi Halk Müziği Araştırması” isimli Sanatta Yeterlilik tezinde eserlerin Türkçelerine yer vermiştir. (İNCE, 2020: s.50)

Karanfilu Trandafilu

Kaynak Kişi: Ertan Üstün
Yöre: Şarköy/Yayağaç Köyü

Derleyen: Kenan Serhat İnce
Derleme Tarihi: 31/08/18
Notaya Alan: Kenan Serhat İnce

♩ = 220

-1-

Karanfilu trandafilu çeyiz teklu momasediş
Monasediş svetagoriş dugi gleydaş zazeymaney
Miyne gleydaş zalagane

-2-

Karanfilu trandafilu karanfilu miyidey
Tana karanfil merisaş trandafil miyidey
Tana trandafil merisaş

Görsel 6: Katanfilu Trandafilu Notası*

*

* Kenan Serhat İNCE tarafından "Şarköy Yöresi Halk Müziği Araştırması" isimli Sanatta Yeterlilik tezinde eserin notasına yer verilmiştir.

Türkçe*

1	2
Karanfil çiçeğim gül çiçeğim daha delikanlı,	Sen karanfil mi yedin,
	karanfil kokuyorsun?
Kız mı duruyorsun Dünyayı yakıyorsun,	Gül mü yedin de gül kokuyorsun?
Başkasını almak için bakıyorsun?	
Beni aldatmak için bakıyorsun?	

Sonuç

30 Ocak 1923 tarihinde Türkiye ile Yunanistan arasında Nüfus Mübadelesi Sözleşmesi yapılmıştır. 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Anlaşması ile bu mübadele sözleşmesi uygulanmaya başlanmıştır. Yapılan mübadele planlanan aksine kısa sürede tamamlanamamış, ön görülemeyen çeşitli sorunların da ortaya çıkmasıyla 1930'lu yıllara kadar devam etmiştir. Karşılıklı gerçekleştirilen bu nüfus değişimi neticesinde genellikle Türkiye'den gönderilen Rum toplulukların yaşadıkları yerlere Yunanistan'dan gelen Türkler yerleştirilmiştir. Getirilen mübadiller Tekirdağ, Kırklareli, Edirne, İstanbul, Kocaeli, İzmir, Kayseri, Nevşehir, Mersin, Manisa, Adana, Samsun, Balıkesir, Tokat, Bilecik, Bursa ve Çanakkale gibi şehirlere dağılmışlardır. Günümüzde özellikle Trakya bölgesinde yoğun olarak yaşadıkları bilinmektedir.

Mübadele sebebiyle Trakya'ya gelen toplulukların, göç etmeden önce balkan coğrafyasında sürdürdükleri çok uluslu ve çok kültürlü yaşam, büyük bir zenginlik örneğidir. Bu kültürel zenginlik, göç sebebiyle Trakya başta olmak üzere Türkiye'ye taşınmıştır. Balkan coğrafyasına olan yakınlığı ve sahip olduğu mübadil popülasyonunun yoğunluğu sebebiyle, folklorik bakımdan da var olduğu bilinen bu zenginliğin, mübadele zamanındaki icralarına en yakın hallerinin Trakya'da yaşandığı ve yaşatıldığı bilinmektedir. Günümüzde Trakya illerinde göç ile getirilen çeşitli dil, örf, adet, ananelerin yanı sıra halk oyunları, maniler ve türküler gibi unsurların canlı tutulduğu görülmektedir.

Yapılan bu çalışma neticesinde Balkan coğrafyasında konuşulan Bulgarca, Pomakça ve Nutyaca olmak üzere üç farklı dilin Tekirdağ ili Şarköy ilçesinde günümüzde bilindiği ve yöresel ezgilerde kullanıldığı anlaşılmıştır. Dilin, bir toplumun kültürel kimliğini oluşturan temel unsurlardan biri olarak kabul edilmesi sebebi ile yörede yaşayan halk tarafından, bu dillerin hâlâ konuşuluyor olması kültürel kimlik bağlamında büyük önem arz etmektedir.

Çalışmanın amacı olan Türkçe dışı ezgilerin derlenmesi ile toplumun ortak hafızasının korunduğu, gelecek kuşaklara aktarıldığı ve kültürel sürekliliğin sağlandığı düşünülmektedir.

Yaşatıldığı tespit edilen üç farklı dilin yanı sıra örneğine rastlanmamış altı farklı

* Kenan Serhat İNCE, "Şarköy Yöresi Halk Müziği Araştırması" isimli Sanatta Yeterlilik tezinde eserlerin Türkçelerine yer vermiştir. (İNCE, 2020: s.62)

ezgi ortaya çıkarılmıştır. Türküler, müzik ve sözler aracılığıyla halkın değer, duygu ve düşüncelerini ifade etmektedir. Tespit edilen Türkçe dışı dilindeki türkülerin içinde geçen; kültürel değerlerin (tarih, gelenek, inanç, ahlak vb.) bir sonraki kuşağa aktarılması ile geleneğin yaşatılması ve aktarımı da sağlanmaktadır. Dil ile ilgili olarak literatür taramasında ise Bulgarca ve Pomakça dillerine ait bilgilere ulaşılabılırken, Nutyaca dili ile ilgili yazılı kaynaklara rastlanamamıştır.

Mübadillerin yaşadığı yerleşimlerde yapılan alan araştırmalarının çoğaltılması, tespit edilen dillerin yaygınlığının belirlenmesi, farklı dillerin ortaya çıkarılması ve yeni ezgilerin derlenmesi bakımından fayda sağlayacaktır.

Kaynakça

- ARTUN, E. (2015), Türk Halk Bilimi, Adana: Karahan Kitabevi
- DENİZ, E. (2019). Türkiye'ye Pomak Göçleri. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul. GÜLEN, T. (2010), Ben Bir Mübadilim, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları
- GÖKDAĞ, B.A. (2012). Balkan Ülkelerinin Anayasalarında Dil Kullanımı ile İlgili Düzenlemeler. *Turkish Studies*, 7/4, 69-97.
- İNCE, K.S. (2016). Tekirdağ-Şarköy Yöresinde Derlenerek Trt Repertuarına Alınmış Sözlü Ezgilerin, Günümüzdeki İcralarıyla Karşılaştırılması. Haliç Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İNCE, K.S (2020). Şarköy Yöresi Halk Müziği Araştırması (Derleme, Analiz, İcra). Haliç Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ORTAYLI, İ. (2020). Mübadele, TDV İslâm Ansiklopedisi (Cilt 31, 422-423). <https://islamansiklopedisi.org.tr/mubadele> (29.03.2023).
- SÖYLEMEZ, M. (2021). Türk-Yunan Nüfus Mübadelesinde Türkofon Mübadillerin Türkçe Sözlü Ninni ve Tekerleme Örnekleri. *Etnomüzikoloji Dergisi*, 1, 43-59.
- YALTIRIK, H. (2017), Belgelere Göre Tekirdağ'a Göç, Uluslararası Mübadele Sempozyumu ve Mübadelenin 94.Yılı Anma Etkinlikleri, Tekirdağ, Ed: Arı K. S:559-590.

Kaynak Kişiler

KARAYER, Mustafa (2013-2018). Şarköy-Tekirdağ, 1945. Çiftçi. Selanik kökenli mübadil. Türküleri ve çeşitli dilleri anne-baba ve diğer akrabalarından öğrenmiştir. Ney, bağlama, trompet çalmaktadır. Yöreye ait geleneksel halk oyunlarının tamamını oynamaktadır. Mübadillere ait folklorik kültürün yaşatılması ve yayılması konusunda yöreye büyük katkı sağlamıştır. (Kaynak kişi Mustafa KARAYER ile gerçekleştirilen görüşmeler K.S.İ. özel arşivindedir)

ÜSTÜN, Ertan (2018). Yayaagaç-Şarköy-Tekirdağ, 1975. Çiftçi, çoban. İkinci nesil Pomak kökenli mübadil. Vatani görevini Bosna-Hersek'te yapmıştır. Bulgarca, Makedonca, Sırpça ve Pomakça dillerini bilmektedir. Kaval çalmaktadır. Türküleri anne-baba ve diğer akrabalarından öğrenmiştir. ((Kaynak kişi Ertan ÜSTÜN ile gerçekleştirilen görüşmeler K.S.İ. özel arşivindedir)